

1 Ιουλίου 2015

Η σημασία του πόνου (Μέρος Α΄)

/ Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός († 2009)

Γέροντας Ιωσήφ Βατοπαιδινός († 2009)

«Να αρνηθούμε με όλη μας τη δύναμη την ηδονή της παρούσας ζωής και την οδύνη και θα απαλλαγούμε, παντελώς, από κάθε συλλογισμό των παθών και κάθε δαιμονιώδες κακούργημα. Διότι, εξ αιτίας της ηδονής, αποφεύγουμε την αρετή»(Μαξίμου Ομολογητού, Επτακόσια Κεφάλαια περί Θεολογίας, Εκατοντάς Γ, §52).

Αυτό το οποίο χαρακτηρίζει τη χωρίς Θεό ανθρώπινη ζωή είναι η άγρια πάλη και μάχη του άσκοπου με το παράλογο με αποτέλεσμα τραγικό. Θύμα όλης της τραγικότητας ο ταλαίπωρος άνθρωπος. Αυτός σύρεται χωρίς οίκτο από τα όργανα του πόνου και του φόβου προς το τέρμα του, τον θάνατο, τον οποίον δημιούργησε επειδή χωρίσθηκε από τον Θεό, την αιώνιο ζωή και ευτυχία. Εάν ο φιλόανθρωπος Θεός δεν έδιδε τέρμα στον θάνατο και την αμαρτία που τον δημιουργεί, δεν θα υπήρχε στον αιώνα δυστυχέστερη ύπαρξη από τον άνθρωπο. Το χαρμόσυνο ευαγγέλιο, «ο Λόγος σαρξ εγένετο»(Ιω. 1, 14), έβαλε τέλος σ' αυτήν την δυστυχία και μετέτρεψε τα όργανα του θανάτου σε ευεργετικές πηγές ζωής και ευτυχίας. «Ο φιλόανθρωπος Θεός γι' αυτό έχει γίνει άνθρωπος, για να συνάξει την φύση των ανθρώπων προς τον Εαυτό του και να την σταματήσει από το να φέρεται άσχημα

στον εαυτό της, μάλλον από το να εξεγείρεται εναντίον του εαυτού της και να είναι διηρημένη και να μην έχει καμία σταθερή θέση, εξ αιτίας της άστατης κινήσεως της γνώμης της, όσον αφορά τον καθένα από τους ανθρώπους»(Μαξίμου Ομολογητού, Επτακόσια Κεφάλαια περί Θεολογίας, Εκατοντάς Γ', §47). Εδώ ο θεόσοφος Πατέρας αναφέρει ως άριστος ανατόμος την αστάθεια της φύσεώς μας και την επανάσταση προς τον εαυτόν της και τα γύρω από αυτήν. Γι' αυτή την κατάσταση δεν αμφιβάλλει ασφαλώς κανένας από την πείρα του. Από πού προέρχεται όμως και ποιος είναι ο λόγος και ο νόμος και ο τρόπος της ανωμαλίας αυτής;

Το πρόβλημα δημιουργήθηκε από τη στιγμή κατά την οποίαν ο άνθρωπος υπέστη την τραγική πτώση. Ως αρχική δημιουργία τα πάντα ήσαν «καλά λίαν» και είχαν ομαλές τις φυσικές και πνευματικές κινήσεις. Η πλάνη της «αυτονομίας» μετέστρεψε όλες τις φυσικές κινήσεις σε αντίστροφη τροχιά και έτσι δημιουργήθηκε η παρά φύσιν λειτουργία, η οποία είναι η επανάσταση προς τον εαυτόν και τα γύρω απ' αυτόν. Η φυσιολογική κίνηση και λειτουργία του ανθρωπίνου συνόλου, ως ψυχοσωματικού όντος, προκαλούσε μαζί με την αρμονία της ζωής και την ικανοποίηση και των δύο δηλ. του εαυτού του και των γύρω του. Όλα αυτά όμως η πτώση τα ανέτρεψε και ήλθε η διαστροφή. Ήταν επόμενο, εφ' όσον ο άνθρωπος αποκόπηκε από τη ζωή, τον Θεόν, να υποδουλωθεί στο θάνατο και την φθορά και να αρχίσουν τα εργαλεία του θανάτου να λειτουργούν. «Με κόπους να γεννάς παιδιά... και με τον ιδρώτα του προσώπου σου να τρως το ψωμί σου, μέχρις ότου να επιστρέψεις στη γη από την οποίαν πλάστηκες»(βλ. Γεν. 3, 16-29.). Το επιτίμιο της παρακοής εφαρμόσθηκε απολύτως μετά την αποκοπή του ανθρώπου από τη ζωή και τον Θεό και επιβλήθηκαν τα όργανα της φθοράς και του θανάτου. Εκεί που σε όλα πριν υπήρχε η θεοπρεπής χαρά και ηδονή, επικράτησε η οδύνη και η λύπη, και αντί της ζωής ο θάνατος. Είναι όμως δικαιοσύνη η επικράτηση της φθοράς και του θανάτου στα γήινα όντα και ειδικά στον «κατ' εικόνα και ομοίωσιν» Θεού άνθρωπο; Για το θέμα αυτό θα δανεισθούμε από την θεόπνευστη διδασκαλία των Πατέρων μας, στους οποίους το Πνεύμα το Άγιον απεκάλυψε τα βάθη των θεοπρεπών μυστηρίων, με τα οποία διοικεί την κτίση.

Η απόλυτη παναγάπη, ο Θεός, σύμφωνα με την θεοπρεπή του τελειότητα και πανσοφία, δημιούργησε τη φύση, τον κόσμο, το σύμπαν «εκ του μηδενός» και ελευθέρως δηλ. χωρίς να του είναι αναγκαία. Αυτό το «εκ του μηδενός» έχει μεγάλη σημασία. Σημαίνει ότι αιτία της δημιουργίας τους ήταν «ο Θεός», και άρα είναι απολύτως εξαρτώμενα απ' αυτόν. Δεν είναι ούτε αυθυπόστατα, ούτε αυτόνομα. Έγιναν όμως «λίαν καλώς» και με κάθε αρμονία, κινούμενα σύμφωνα με τους όρους και νόμους του πλαστοουργού τους. Όπως όμως προαναφέραμε, η τραγική πτώση του ανθρώπου προκάλεσε την ανατροπή και τη διαστροφή. Η

πτώση λοιπόν, που έχει και ηθικό περιεχόμενο, χαρακτηρίζει την αμαρτία ως αιτία, η οποία είναι επανάσταση και περιφρόνηση κατά της δικαιοσύνης του Θεού. Δικαιοσύνη Θεού εδώ ονομάζουμε την από αγάπη και πανσοφία του Θεού τελειότητα της κτίσεώς του. Η ίδια η κατασκευή της κτίσεως, που είναι αγαθή, είχε ως προϊόν και αποτέλεσμα της μία τάξη και αρμονία, την οποία δικαίως ονομάζουμε δικαιοσύνη της κτίσεως. Κατά συνέπειαν υπάρχει μία ομοιότητα και μία σχέση μεταξύ της δικαιοσύνης του Θεού και της δικαιοσύνης της κτίσεως. Η κατά του Θεού όμως εξέγερση και περιφρόνηση του ανθρώπου, δεν μπόρεσε να θίξει τη δικαιοσύνη του ως απείρου και αναλλοίωτου, έπληξε όμως τη δικαιοσύνη της κτίσεως, που είχε συνοχή, και έτσι ανατράπηκαν οι αρμονικοί όροι και λόγοι της λειτουργίας της. Αυτή η επανάσταση και περιφρόνηση του ανθρώπου στους όρους και νόμους της φύσεώς του, όπως ο Θεός «λίαν καλώς» τη δημιούργησε, αποτέλεσε παγκόσμιο τραύμα και δυστυχία. Σ' αυτό τώρα το σφάλμα επιβλήθηκε μία ποινή, ως τιμωρία, την οποίαν η πανάγαθος του Θεού φιλανθρωπία μετέστρεψε σε ευεργεσία. Πάντως η επιβληθείσα «ποινή» στην ανθρώπινη παράβαση και περιφρόνηση δεν προήλθε από τη δικαιοσύνη του Θεού, διότι αυτή δεν εθίγη, αλλά από την δικαιοσύνη της κτίσεως, της οποίας την ισορροπία ο άνθρωπος διατάραξε επειδή δεν τήρησε όσα «λίαν καλώς» δόθηκαν από τον Θεό. Λειτουργώντας τώρα οι νόμοι της κτίσεως ανισόρροπα και διεστραμμένα, όπως παραβιάσθηκαν, παρέσυραν σ' αυτήν την ανωμαλία και τον άνθρωπο, και έτσι του δημιουργούν τα δεινά και ολόκληρη ταλαιπωρία. Αυτή η τιμωρία, την οποίαν επιβάλλει η δικαιοσύνη της κτίσεως που διαταράχθηκε, δεν είναι άλλο παρά θάνατος με όλα τα σύνεργά του. Και αυτά θα ήσαν αιώνια, εάν δεν παρενέβαινε η θεία φιλανθρωπία να τα μεταβάλει και να κάνει το δηλητήριο φάρμακο. Να τι ακριβώς λέει ο μέγας Μάξιμος: «Αφού εξαπατηθήκαμε από την ηδονή εξ αρχής και προτιμήσαμε τον θάνατο από την αληθινή ζωή, ας υπομένουμε λοιπόν ευχαρίστως την κακοπάθεια του σώματος, η οποία θανατώνει την ηδονή, ώστε με το να αφανίσει ο θάνατος αυτής (της ηδονής) μαζί με τον εαυτό του, τον θάνατο, ο οποίος προήλθε από αυτήν, να πάρουμε πάλιν, αγορασμένη με μικρούς σωματικούς κόπους, τη ζωή, η οποία πωλήθηκε για την ηδονή» (Μαξίμου Ομολογητού, Επτακόσια Κεφάλαια περί Θεολογίας, Εκατοντάς Γ, §18) . Δεν είναι λοιπόν τιμωρία η ποινή, η οποία επεβλήθη σύμφωνα με τις γνώμες των Πατέρων μας, αλλά θεραπεία κατάλληλη για το τραύμα που επινοήθηκε από την φιλάνθρωπη οικονομία του Θεού. Αυτό μαρτυρεί και άλλος φωστήρας της Εκκλησίας μας ο άγιος Νικόλαος ο Καβάσιλας, ο οποίος γράφει: «Γι' αυτό μετά την αμαρτία αμέσως επέτρεψε ο Θεός τον θάνατο και την οδύνη, όχι σαν τιμωρία σ' αυτόν που αμάρτησε, αλλά σαν φάρμακο στον άρρωστο». Μπροστά στη τόσο μεγάλη οικονομία του πανάγαθου Θεού μας, τι άλλο μπορούμε να πούμε παρά τον λόγο του Παύλου: «Πόσο απέραντος είναι ο πλούτος, η σοφία και η γνώση του Θεού! Πόσο

ανεξερεύνητες είναι οι αποφάσεις του και ανεξιχνίαστα τα σχέδιά του!»(Ρωμ. 11, 33).

Το τελευταίο φυσικό αποτέλεσμα του αδαμιαίου πταίσματος και η μεγαλύτερη τιμωρία του είναι, όπως φαίνεται, ο θάνατος. Μόλις εμφανίσθηκε ο θάνατος στην ανθρώπινη ιστορία, ο Θεός, στον οποίον ανήκει η πρωτοβουλία, με μίαν μεταβολή άλλαξε οριστικά τη φύση του. Αφού φόρεσε ο άνθρωπος τον νόμο της φθοράς επάνω στην βιολογική του υπόσταση, κυριάρχησε ο θάνατος ως καταδίκη. Ο Θεός με πανσοφία έστρεψε τώρα τον θάνατο, ο οποίος είναι καρπός της αμαρτίας, κατά της βιολογικής ζωής, και έτσι ο θάνατος καταστρέφει όχι τον άνθρωπο, αλλά και τη φθορά, η οποία τον περιβάλλει.

«Ο Θεός Λόγος, ο οποίος δημιούργησε την ανθρώπινη φύση, δεν δημιούργησε μαζί μ' αυτήν, όσον αφορά την αίσθηση, ούτε ηδονή ούτε οδύνη· αλλά έχει προσαρμόσει εντός αυτής (της αισθήσεως) κάποια νοερά δύναμη προς ηδονή, με την οποίαν θα μπορούσε να απολαμβάνει Αυτόν τον ίδιο (τον Θεό) με τρόπο ανέκφραστο. Αυτή, λοιπόν, τη δύναμη, εννοώ βέβαια τη φυσική επιθυμία του νου προς τον Θεό, συγχρόνως με τη γένεσή του ο πρώτος άνθρωπος, την έδωσε στην αίσθηση (και μ' αυτόν τον τρόπο) απέκτησε, κατ' αυτήν την πρώτη κίνηση, διά μέσου της αισθήσεως την ηδονή, η οποία ενεργεί παρά φύσιν. Τότε ο Θεός προνοώντας για τη σωτηρία μας, τοποθέτησε δίπλα σ' αυτήν σαν μία τιμωρητική δύναμη την οδύνη· διά της οποίας ρίζωθηκε με σοφία μέσα στο σώμα ο νόμος του θανάτου, για να περιορίζει την επιθυμία παραφροσύνης του νου να κινείται παρά φύσιν προς τα αισθητά»(Αγίου Μαξίμου Ομολογητού, Επτακόσια Κεφάλαια περί Θεολογίας, Εκατοντάς ΣΤ, §33). Ο Θεός για τιμωρία και θεραπεία της προαιρετικής ηδονής, έδωσε στην ανθρώπινη φύση - παρά την προαίρεσή της - την οδύνη και τον θάνατο, ο οποίος την ακολουθεί. Εξ αιτίας της παράλογης ηδονής, την οποίαν η ανθρώπινη φύση προτιμά, γεννήθηκε δικαίως η αντίστοιχη οδύνη, με τα αναρίθμητα παθήματα, τα οποία όλα μαζί δημιουργούν τον θάνατο, ο οποίος καταστρέφει τελείως την ηδονή.

Εδώ υπάρχει μία λεπτομέρεια κατά την φιλοσοφία των Πατέρων μας. Η προαναφερθείσα πάλη της οδύνης και όλων των συναφών κατά της ηδονής δεν την καταστρέφει στην ουσία και δεν την εκριζώνει, αλλά νεκρώνει μόνον την αισθησιακή της μορφή, η οποία εκτελείται μέσω των εξωτερικών αισθήσεων. Δεν καταργεί όμως πνευματικά την υπόστασή της, διότι υπάρχει η πνευματική ηδονή των θείων χαρισμάτων και εν τέλει του θεουργικού έρωτος. Τώρα, η επινόηση των εκούσιων πόνων, οι οποίοι είναι και το νόημα του σταυρού ή και των ακουσίων μαζί, αφαιρούν την ηδονή και καταργούν την ενεργητική της κίνηση. Με αυτό το μέτρο εξοφλείται, σύμφωνα με τον πνευματικό νόμο, κάθε οφειλή, την οποίαν ο

άνθρωπος διέπραξε στην διάρκεια της ζωής του. Στην ανθρώπινη δραστηριότητα συναντούμε πάντοτε ως σκοπό δύο στοιχεία, την ηδονή και την οδύνη. Η ηδονή πάντοτε προηγείται, διότι την προτιμά και μάλλον την επιδιώκει η κακώς ενεργούσα προαίρεση. Κάθε παράβαση και λάθος, το οποίον είναι αυτή η αμαρτία, γίνεται χάριν κάποιας ικανοποίησεως, που είναι η ηδονή· η εξάλειψή της, ή μάλλον η εξόφλησή της, γίνεται με κακοπάθεια και λύπη, οι οποίες προξενούνται είτε θεληματικά με την μετάνοια, είτε με άλλον τρόπο οδυνηρό, τον οποίον οικονομεί η πρόνοια του Θεού.

Ο άγιος Μάξιμος λέγει το εξής: «Όταν σου έλθει πειρασμός από απροσδόκητο γεγονός, να μην κατηγορείς εκείνον, από τον οποίο συνέβη, αλλά αναζήτησε το γιατί και θα βρεις οπωσδήποτε διόρθωση. Επειδή, είτε από εκείνον είτε από άλλον άνθρωπο, οπωσδήποτε θα έπινες το πικρό ποτήρι των κριμάτων του Θεού» (Μαξίμου Ομολογητού, Τετρακόσια Κεφάλαια περί αγάπης, Εκατοντάς Β΄, §42). Όταν, ο μακάριος Γέροντάς μας Ιωσήφ, ερμήνευε την ακρίβεια των νοημάτων του πνευματικού νόμου, μέσω του οποίου ο πάνσοφος και πανάγαθος Θεός διοικεί την κτίση του, εφαινετο ως να ανερχόταν σε μία κατάσταση υψηλότερη, την οποίαν μόνον υπερφυσική μπορούμε να χαρακτηρίσουμε. Οι λόγοι του δεν ήσαν συνήθης διδασχή, αλλά πρόρρηση και προφητεία, η οποία μαρτυρούσε ότι ευρίσκετο πρακτικά σ' αυτήν την κατάσταση των θείων βουλών και κριμάτων και τα έπασχε, διότι ήσαν αδιάψευστα και αληθινά.

Συνεχίζεται...

Πηγή: vatopedi.gr

<http://bitly.com/1GXzs7G>